

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3

Fylke: Hordaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Haås

Emne: Brjnet

Bygdelaq: Skjeggstrand

Oppskr. av: Martin Tønnes

Gard: Tønnes

(adresse): Tønnes bresthus pr. Bergen G.nr. 83 Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Det vanlege ord er brjnet (eit) - å brjna.
Stein (ein) er eit finare sort brjnet, som ein nyttar til finare bejarn som basteskivar, høvelkener o. l.
2. No brukar ein mest brjnet av krusstein.
Brjnetstein finst ikkje her i bygd.
Brjnet i gamal tid kom truleg frå Selbu i
Biv Trindelaq, kauskje også nokre på Telemark.
Ein kjøpte alleid brjnet hjå dei so kalla kjellar-
handlarar (brudehandlarar) i Bergen.
3. Som regel sliper ein no redskapen på slipe-
steinar og kvesser dei etter på med brjnet for
"å taka sond" or egg. Basteskivar o. l.
sliper ein då helst opp med krusstein.
4. Før ein 70-80 år sedan brukte ein berre
kjusleljær. Dette var like på bae sider,
utan barden laq siggen på øvste ljæsida,
som no. Ljærne var då kjarna hjå bygdesme-
den omloq ein gong fjr veka. Kor leis kjuninga
gjekk fiv sig, veit ein ikkje å fortelja no.

2

5. Ordet senda er kjend her i bygd, men ein veit ikkje lengre noko om opphavet. Sleipestei-
nen stend alltid heima i stinet.

6. Det vanlege er å slipa ljåen på sleipestei-
nen ein til to gonger om dagen etter som
ljåen har "godt bel" til.

7. Ein har ikkje forskjellige bryner til ljåen.

8. Me tek aldri ljåen av ovret når ein sliper og
held alltid øggi mot ein, når ein sliper.
Ovret er festa godt til stongi av ljåen - for all-
tid med vidjor av ein eller bjöksteger, no
oftast med jerntråd.

9. Når ein bryner settes ein vanleg enden
av ovret mellom beini som ein held godt saman,
held med vinstre handa over ljåspidsen vend
mot brystet og bryner med andre handa øvre
sida av ljåen, svingar so ljåen med spids-
sen rett ut på brystet og bryner den andre sida.
Langorven bryner ein på same måte, men
ein støttar då enden av ovret til jordi.

10. Me kallar brynekoppen for slonka, den
vart i gamal tid laga av blikk eller lår, og vart
boren på vinstre sida.

13. Ein fæktar alltid brynt både av naturstein
og kunststein. På heimen brukar ein slindom
olja.

14. Mjølet som samlar seg i slipesleinbrja
 i under slipingi kallas me for kvær (ein).
 I gamal tid nytta ein skindom kvæen *)
 mot brøl eller kavelse som ein pådroy seg ved
 slag eller støyt, bruley var også kvæen brukt
 mot ringorm.

17. Brynet legg ein helst på ein fuktig
 plass og gøtt gjoym for soli.

19. Når ein spätta på brynet, sa ein ofta tvil!

Til 18 og 20 finnes her ingen fortelning
 eller tradisjon.

*) Kvæa nytta ein også skindom til å
 borte skosolar med.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING 368
 adr. NORSK FOLKEMUSEUM
 BYGDØY